

Hong Kong - den sista laissez- fairebastionen faller

Sammanfattning: Hong Kong, den f d brittiska kolonin, har mer konsekvent än något annat land under 1900-talet hållit sig till liberalismens ekonomiska principer - och resultatet har blivit en välståndsexplosion. Denna text diskuterar politiken och dess konsekvenser, och frågar sig vad som händer nu när Kina har tagit över.

"Hong Kong är troligen det enda området i världen som fortfarande är fullständigt trogen den liberala ekonomiska politiken med fri företagsamhet och fri handel"

-Årsboken Hong Kong 1973

Hong Kong i mitten av detta århundrade: Sönderslaget och härjat efter japansk ockupation. Ett litet område på kanten av en eroderad bergskedja långt från världsmarknaderna. Enorm "överbefolkning" och en gigantisk invandring av utfattiga flyktingar. Inga råvaror, inget bränsle - till och med vatten måste importeras. Bara en tiondel av marken var odlingsbar och inga naturliga förutsättningar fanns för framgång.

Närmaste grannarna var ett sönderbombat Japan och ett nyblivet kommunistiskt Kina - knappast några trygga förutsättningar.

Traditionell ekonomisk teori skulle ta fasta på dessa faktorer och förutsäga landet ofrånkomliga ekonomiska stagnation, till och med undergång. Om kolonin valt en socialistisk politik och fortfarande varit ett u-land hade det av de flesta forskare förklarats med dessa faktorer.

Men Hong Kong valde att gå på tvärs mot hela världen och tidsandan och på egen hand införa den nödvändiga förutsättningen för utveckling och tillväxt: frihet. Och problemen vändes till fördelar, de miljonernas förmågor och framåtanda frigjordes. Området såg en explosion av företagande och utvecklingsoptimism. Hong Kong fick världens största ekonomiska tillväxt och en enorm och kontinuerlig ökning i levnadsstandard.

Till brittiska politikernas stora förtret gick den lilla kolonin snart till och med om det allt mer socialistiska moderlandet i välståndsligan. Och med den ekonomiska utvecklingen följde bättre hälsa och levnadsvillkor: Nu överträffar medellivslängden Sveriges och spädbarnsdödligheten är lika låg som i vilket västland som helst. Men allt tar slut nu när kommunist-Kina har marscherat in i "världens mest liberala land". Eller är det dödsstöten för Kina-kommunismen vi ser?

En liberal symbol

Hong Kong har blivit en symbol. Inte bara för ekonomisk succé, utan även för liberalism. Vissa använder till och med begreppet "Hong Kong" som synonymt med "laissez-faire".

Bland de återkommande omdömena om Hong Kong man hittar i analyser och resestudier finns: "the most robust bastion of free-wheeling capitalism", "a Gladstonian economy", "den sista laissez-faire bastionen", "a capitalist's dream", "världens mest liberala land". Kolonins hela existens kan sammanfattas i Milton Friedmans klassiska ord i ett TV-program: "If you want to see capitalism at work - go to Hong Kong!".

Vad var det då som gjorde Hong Kong till Hong Kong? Den brittiska kronkolonin låg i spillror efter den japanska ockupationen under andra världskriget. Allt som invånarna behövde importerades utifrån. Samtidigt mullrade det i det enorma grannlandet Kina. När inbördeskriget resulterade i seger för Maos kommunister 1949 blev resultatet för Hong Kong en unikt stor flyktingström.

I Kina förföljdes oliktankande, handel förbjöds och Asiens dynamiska centrum Shanghai slogs i spillror. Hundratusentals desperata människor gjorde allt för att fly undan Maos våldsregim och målet var den brittiska fristaden Hong Kong. De som inte kunde utnyttja båt, tåg eller flyg vandrade till fots. Många som inte hade annat val försökte till och med simma över vatten fulla av hajar. Vissa lyckades.

Flyktingar på egna ben

Hong Kong såg ut som ett enda stort flyktingläger. På ett år ökade befolkningen från 600 000 till 1,5 miljoner människor - och de blev raskt ännu fler. Folk bosatte sig på gatorna, under träd eller i bergen, under ruckel de byggt av gamla bräder och annat bråte. En materiellt sett miserabel tillvaro, men något som flyktingarna själva föredrog framför förtrycket i Kina, och - skulle det visa sig - en tillvaro som var fröet till en i världshistorien sällan skådad positiv utveckling.

Flyktingströmmarna var av sådana dimensioner att den brittiska staten inte hade kunnat hindra folk ens om den hade velat. Och den var av sådana dimensioner att den brittiska staten inte heller kunde hjälpa dem som kom med materiella förutsättningar ens om den velat. En princip slogs fast från början: I Hong Kong finns ingen hjälp, bara frihet. Den enda tryggheten som finns är den man skapar själv med sina egna händer och med sitt eget huvud. Den samhälleliga drivkraften för skapande och arbete var fastslagen, och den var inte alls främmande för den kommersiella frihamnen som grundades för engelsk handel med Kina.

De som invandrade var heller inga medelmåttor. Det var de som tänkte, de som hade idéer, de som producerade och de som handlade som förföljdes av Maos kommunister. Och det var de företagsamma som inte lät sig paralyseras, utan trotsade faror för att fly. Kineserna förde med sig en stark företagsanda, goda kunskaper och yrkesskicklighet - och ofta ansenliga mängder kapital.

Explosion av företagande

Det fanns inga bidrag, eget arbete var enda vägen till ett bättre liv, och det fanns inga

minimilöner eller regleringar som hindrade folk från att arbeta. De icke statligt privilegierade fackföreningarna var svaga och lönenivån sattes i förhandlingar på företagsnivå. Den stora folkmängden och de minimala skatterna gjorde att det fanns ett överflöd av billig arbetskraft. Samtidigt var denna arbetskraft mycket rörlig över den lilla kolonin.

Reglerna för näringslivet var praktiskt taget inga alls. Det räckte med att i efterhand meddela staten att man hade startat ett företag för att vara "godkänd". Anställningar, produktion och försäljning var oreglerat. Hong Kong såg en stor uppsjö av företagande och en blixtnabb industrialisering. Som en journalist observerade:

"Hong Kong is the only city in the world where you can have an idea at 9 o'clock in the morning, be in business at noon, and be making profits at 9 that night."
-Tom Pickens i *Passages* december 1974

Den billiga arbetskraften gjorde att det lönade sig med arbetsintensiv tillverkningsindustri - enkla varor som textilier, skor och leksaker exporterades snart över hela världen. Man köpte ofta komponenter från andra länder, satte ihop och sålde vidare.

Avsaknaden av tullar gjorde att man kunde köpa komponenter och råvaror där de var billigast. Exempelvis kunde man köpa billig plast från Japan, samtidigt som företag i mer protektionistiska grannländer, t ex Taiwan och Sydkorea, tvingades köpa dyrare från egna kemiföretag.

Frihandelns dygd

Den skyhöga arbetslösheten i början av 50-talet ersattes med praktiskt taget full sysselsättning redan i slutet av decenniet - en full sysselsättning som varit regel snarare än undantag sedan dess. I mitten av 60-talet kände myndigheterna till 11 000 fabriker och sedan 50-talets början hade den totala industriproduktionen ökat med 30 procent. Nästan 90 procent av produktionen gick på export.

Den totala frihandel som Hong Kong tillämpade var nödvändig för framgången. Försäljningen gav kapital och arbete. Om man hade producerat "för egna behov" hade man idag varit kvar på u-lands nivå. Att frihandeln tillämpades ensidigt - oavsett vad andra länder svarade med - bekymrade aldrig Hong Kong trots bristande "handelsbalans". Att kunna köpa billigt och bra är bättre än att inte kunna det, även om det andra landet inte köper något i sin tur.

Hong Kong blev expansivt, dynamiskt och flexibelt när resten av världen skrek efter trygghet. Så fort en ny produkt eller ny efterfrågan upptäckts kunde man vara säker på att Hong Kong-företag genast mättade marknaden. Tillfälliga flugor, som peruker eller plastblommor, var det Hong Kong-kineserna som tjänade på. Det var de som sålde, inte dagen efter, utan omedelbart - "imorgon" uppfattades som ett annat ord för "mindre profit". Kolonins företag blev berömda för deras förmåga att klara av en blixtoorder.

Otyglad konkurrens

Bidragande till uppsjön av företagande var de goda lånemöjligheterna. De stora förmögenheterna var fria från beskattning och folk sparade själva till sina sociala utgifter så det fanns gott om kapital att låna av så fort man hade en idé. Kapitalmarknaderna var unikt fria. Enligt en bedömare var det till och med lättare att starta en bank än att starta en restaurang! På tio års tid ökade utlåningen tiofaldigt.

Hong Kong-staten lånade däremot inte ut några pengar, och den vägrade att subventionera företagen, så dessa var tvungna att producera direkt för marknaden och få gehör för dessa idéer hos kritiska utlånare med vinstkrav. Om man misslyckades och gjorde konkurs fick man heller ingen hjälp.

Den hårda konkurrensen och bristen på regleringar rensade ut dåliga idéer och gjorde att de goda experimenten överlevde. Nya idéer utvecklades snabbt. Det existerade ingen konkurrenslagstiftning eller några antitrustlagar som kunde hämma expansion, sammanslagningar och organisationsexperiment.

Enskilda producenter sysslade ofta endast med tillverkning samtidigt som de lerade sig med utländska handelsbolag som tog hand om managementtjänster. På så vis kunde enskilda Hong Kong-kineser med goda idéer utan större ansträngning nå hela världsmarknaden. Andra företag knöt bara tillfälligt till sig arbetskraft i perioder för att kapitalet i varje stund skulle utnyttjas effektivast.

Välståndet ökade, kapitalmängden blev större, utbildningen blev bättre och produktiviteten sköt i höjden. Under 60-talet ökade reallönerna med 70 procent. Tillverkningsindustrierna kunde sakta men säkert förbättra produktkvaliteten. På 60-talet började man gå över till lättare elektronik, som transistorer, samtidigt som textilkvaliteterna blev bättre. Asien, som man tidigare hade exporterat mest till, ersattes snart av amerikanska och europeiska marknader.

Den allt större rikedom och stabiliteten i kolonin kombinerat med bristen på regleringar ledde snart till att det etablerade sig som ett asiatiskt finanscentrum. Företag, banker och försäkringsbolag stationerade gärna sin verksamhet där. Det fattiga u-landet hade förvandlats till ett modernt ekonomiskt världscentrum.

En laissez-faire politiker

Det var den unika ekonomiska friheten som möjliggjorde denna fantastiska utveckling. Hong Kongs myndigheter och ledare har varit bland de få under 1900-talet som med stolthet har tagit termen "laissez-faire" i sin mun - och de har haft skäl att göra det. Det gäller framför allt kolonins "finansminister" 1961-1971, John James Cowperthwaite.

Cowperthwaite var en klassisk liberal hängiven de marknadsekonomiska teorierna, och redan under 50-talet påverkade han politiken. Som finanssekreterare under 60-talet hade han avgörande inflytande över alla beslut som hade med ekonomi att göra, dvs praktiskt taget alla. Den kanske viktigaste faktorn bakom hans framgång var att Cowperthwaite var intellektuell och kunde tala för sina åsikter.

Med förklaringen att ett så litet område som Hong Kong inte har råd att ha fel höll han alltid hårt på att skatterna och regleringarna skulle vara så få som möjligt. Han kunde förklara nödvändigheten av liberalism och kopplingen mellan frihet och utveckling för vanligt folk och debattera ned politiska motståndare med skickliga sak- och principargument.

Att läsa Cowperthwaites texter och tal är som att höra en Adam Smith eller en Richard Cobden förklara de förnuftiga ekonomiska principerna på ett enkelt och pedagogiskt vis. Samtidigt som politiker i alla andra länder förklarade att de behövdes för att styra ekonomin rätt, insisterade Cowperthwaite på att han och de andra byråkraterna bara skulle hålla sig ur vägen. Konfronterad med moderna ekonomiska teorier kunde han försvara sin "anakronistiska" 1800-tals liberalism med en kontring:

"Keynes was not writing with our situation in mind. In this hard world we have to earn before we spend."

Agenda för fri marknad

Med stor debattlust kastade han sig snabbt över andra i administrationen som förespråkade mer politisk intervention i samhället. När andra politiker ville ha valutareglering för att behålla kapitalet i kolonin förklarade han att bästa sättet att få dit kapital var att låta det lämna kolonin när som helst.

När andra krävde att folkets vattenbrist måste lindras genom skattesubventionerade priser förklarade han att det just är för att vattnet är livsviktigt som priserna måste få avspegla detta, för att ge sparsamhet samt innovationer för att öka tillgången. Vatten 24 timmar om dygnet är ingen mänsklig rättighet, förklarade Cowperthwaite frankt, bara om man kan betala vad det verkligen kostar. Varför skulle den som duschar kallt tvingas betala för den som vattnar sin stora tomt?

När tunga intressen krävde subventioner och bidrag för önskvärda "framtidsbranscher" i näringslivet svarade Cowperthwaite:

In my own simple way I should have thought that a desirable industry was, almost by definition, one which could establish itself and thrive without special assistance in ordinary market conditions. Anything else suggests a degree of omniscience which I, at least, am not prepared to credit even the best expert with. I trust the commercial judgement only of those who are themselves taking the risks.

Cowperthwaite styrde inte Hong Kong, men han ledde det. Samtidigt som andra asiatiska ledare styrde med järnhand styrde Hong Kong-administrationen med osynlig hand. Deras febrila arbete begränsade sig främst till att hålla statsmakten och byråkratin under kontroll. Resultatet blev det Hong Kong som har blivit ett begrepp. Nästan inga skatter alls, minimalt antal regleringar, nästan ingen statlig inblandning.

Unik frihet

Även interventionen i den personliga frihet var unikt liten, särskilt med asiatiska mått mätt. Yttrande- och tryckfrihet rådde, och religionen var en personlig angelägenhet. Gränserna var öppna även för människor och i det närmaste fri invandring tillämpades, fram till början av 80-talet då de sociala förmånerna blivit för många för det.

Ett unikt uttryck för Cowperthwaites radikala liberalism var att han under sina år

vägrade att hålla Hong Kong med någon offentlig statistik om ekonomi och levnadsvillkor. Det kunde inte vara statens uppgift ansåg han, och det skulle bara utnyttjas av de krafter som vill använda politik för att justera siffrorna och ekonomin åt något håll!

Redan under Cowperthwaites administration skedde avsteg från en strikt laissez-faire liberalism. Staten gick in som stor byggare och ägare av fastigheter efter en stor brand som gjorde tusentals hemlösa. Ett engagemang som sedan dess vuxit kraftigt. Idag bor runt hälften av invånarna i statsägda bostäder - en påminnelse om hur lätt politik och särintressen löper amok bara man ger dem ett finger.

Men Cowperthwaites inställning till dylika avsteg var oftast glasklar. När han t ex 1971 meddelade att administrationen beslutat att införa gratis statlig grundskola för alla barn tillade han: "I cannot say that I myself am particularly happy to make this announcement." Och trots dessa avsteg råder det ingen tvekan om att Hong Kong under denna period var en av världshistoriens allra friaste ekonomier.

En bidragande förklaring var koloniformens statsskick. Avsaknaden av allmän rösträtt gjorde att intressegrupper inte organiserade sig för att lägga beslag på den växande kakan, samtidigt som den brittiska kontrollen garanterade att regimen inte överträdde sina befogenheter. Ett system som ger liknande resultat som en begränsad stat styrd och kontrollerad genom allmän rösträtt och en stark konstitution.

Folkets ointresse för politik bidrog också till möjligheten av den begränsade staten. De flesta hade flytt från Kina och ville nu bara vara i fred från politiken och sköta sitt eget. Och det var precis vad de fick.

Bättre och bättre

Friheten för människors förnuft och initiativförmåga gav fantastiska resultat, som vi såg ovan om den snabba industrialiseringen. Och under finanssekreterare Cowperthwaites tioårsperiod ökade exporten med 13 procent årligen. Trots att antalet arbetare ökade kraftigt (bl a arbetade fler kvinnor än män i tillverkningsindustri) fördubblades industrilönerna. Antalet hushåll i "allvarlig fattigdom" minskade på tio år från 50 till 16 procent.

Under Cowperthwaite och fram till början av 80-talet var Hong Kongs tillväxt den största i världen, genomsnittligen tio procent per år. En siffra som de flesta länder aldrig når upp till under ett enda år blev vardagsmat under de tjugo åren under Cowperthwaite och dennes nästan lika liberale efterträdare. På endast tjugo år blev den vanliga medborgaren nästan fyra gånger rikare - och det var ändå under en period då befolkningen ökade från 3,1 till 5,1 miljoner! Och allt som ett resultat av att administrationen höll tassarna borta.

Vägen till rikedom

Samtidigt som Västuropeiska regeringars intervention gav upphov till nya problem som de försökte reglera bort hamnade Hong Kong tvärtom i en god cirkel. Den fria marknaden gav upphov till välstånd, vilket gjorde att staten inte behövde gå in, vilket gav större välstånd, osv.

Det reflexmässiga talet om "ett högt socialt pris" med vilket all ekonomisk framgång brukar bortförklaras passar nämligen sällsynt illa i fallet Hong Kong. Inte vid något enda tillfälle i industrialiseringsprocessen har fattigdomen för sämre beställda grupper ökat.

Dessutom har de ekonomiska klyftorna faktiskt ständigt minskat i takt med att allt fler har hittat in på arbetsmarknaden. Redan från början visar mätningar att den fattigaste femtedelen fick det bättre snabbare än den rikaste femtedelen. Det brukar alltid påstås att laissez-faire politik skulle leda till en skriande ojämlikhet. Hur ser det då ut i detta land som ligger först på alla internationella utvärderingar över mängden ekonomisk frihet?

Tja, ungefär som i Sverige. Inkomsterna för de fattigaste 40% ligger på 16,2% av BNP och för de rikaste 20% ligger de på 47%. De motsvarande siffrorna för Sverige är 21,2 respektive 36,9 procent av BNP.

Hong Kong gjorde något unikt. På bara 25 år lyckades landet utan hjälp utifrån resa sig ur massfattigdom och bli ett framstående industriland. Samtidigt som västländer som Sverige spenderade skattepengarna på att hjälpa socialistdiktaturer i tredje världens länder att förstöra sin ekonomi. Hong Kong byggde upp reserver samtidigt som andra länder i tredje världen lånade allt mer för att sedan tvingas låna för att betala räntorna!

Västvärldens biståndsländer lyssnade på locktoner om att man inte ska producera för den rika världens behov när det egna folket hungrar. De ställde om sin produktion för att ge det egna folket mat, och sliter fortfarande med det problemet! Hong Kong gjorde annorlunda. Myndigheterna lät företagen producera lyxvaror för västvärlden, struntsaker som plastblommor och peruker. Och resultatet blev att kapital strömmade in, och att folket fick arbete och högre levnadsstandard. Och det ledde till att problemet för folk inte längre är hur de ska äta sig mätta, utan om de ska få råd att köpa en ny bil eller om de ska behålla den gamla. Visst finns det fortfarande fattiga i Hong Kong, men de är färre än någonsin, och de har det oftast bättre än den genomsnittlige medborgaren i vanliga kommunist-Kina.

Slut på det roliga?

Emellertid har det lån av halva området för en 99-års period som brittena förhandlade sig till under Kinas slitsamma krig mot Japan löper då ut. Eftersom hela kolonin är en oskiljaktig enhet gick brittena 1984 med på att lämna över hela Hong Kong till Kina, vilket skedde första juli 1997.

Att det är fel behöver inte påpekas. Det är direkt omoraliskt att hålla avtal som innebär att man utelämnar drygt sex miljoner människor till en mördarregim. En diktatur som ljuger, mördar och förtrycker är inte en god kontraktspartner. Frågan är om överlämnandet hade kunnat undvikas.

Hong Kong har alltid varit en förolämpning mot Kina, en påminnelse om utländsk "imperialism" och egen svaghet. Men officiellt har Hong Kong alltid varit en del av Kina, precis som Taiwan. Året 1997 hade inte mer betydelse än något annat år. Det var när brittena aktualiserade problemet för att få långsiktiga garantier som prestigen tog överhanden. Kina kunde inte längre tolerera kolonin, utan krävde den tillbaka. Alternativet till överlämnande hade varit blockad, ständig invasions- och krigsrisk. Vilket inte på något vis försvarar brittenas ovilja att försvara Hong Kong-borna i

övrigt; att inte ge dem brittiska pass, att inte kräva garantier för folkets rättigheter.

Hong Kong kommer bli en "Speciell administrativ region" inom Kina. Under minst en femtioårs period ska området få behålla sitt kapitalistiska system. Området ska få behålla sin frihandel, sitt minimum av regleringar och skatter, sin egen valuta, tryck- och yttrandefriheten och sitt eget rättsväsende. Devisen är "Ett land, två system". Något som inte lugnar dem som minns att det nu förtryckta Tibet i mitten av århundradet anslöts till kommunist-Kina under samma slogan.

Men skillnaderna är större än likheterna. Ett Tibet med resurser som buddhistmunkar och mysticism kunde inte vara av värde för Kinas utveckling, men Hong Kongs frihetliga ekonomi är en välståndsmotor som är oundgänglig för dagens Kina.

Bitar den osynliga hand som föder?

Kina har haft en stor export till Hong Kong men köper inte tillbaka så mycket. Dessutom säljs mycket varor vidare från området med den utmärkta hamnen. Hong Kong-bor skickar hem stora summor till släktingar i Kina och företagen investerar mycket kapital. Platsen är utmärkt för företagskontakter och för inhämtande av västteknologi. Allt detta pekar på att Kina behöver Hong Kong. De kommer knappast vara så dumma att de vrider nacken av hönan som värper guldägg, som det brukar heta, eller mer träffande: Kineserna kan inte ha ett intresse av att bita den osynliga hand som föder dem.

Men visst finns riskerna där ändå. Visserligen visar egna avregleringar att Kina har förstått frihetens betydelse för välståndsutveckling. Men dirigismen sitter i och kineserna tror att de kan planera fram utveckling. De civila friheternas betydelse för utveckling och dynamik är över huvud taget inte i fokus. Den folkliga kontrollen av politiken har avskaffats när den folkvalda lagstiftande församlingen upplöstes och ersattes med ett handplockat "råd".

Även yttrande- och tryckfriheten sitter numera löst, trots löften om motsatsen. Redan tidigare fick Hong Kong-företagare som kritiserar kommunismen exportförbud. Sådana som ställer sig in hos ledarna får monopolprivilegier och ekonomiskt understöd. Servila personer utan kompetens vädrar morgonluft när framgången kommer att bero mer på politiskt intrigerande och kontakter än på produktion.

Stora risker finns för att kinesernas korrupktion och mutor finner sin väg in i området. Och idag undersysselsatta byråkrater ser sin chans att utöka sin makt. Man kan se mönstret t ex när vice ordförande i Tulltjänstemännens förening före överlämnandet uttalade sig för South China Morning Post:

"Det kommer att bli mer meningsfullt att tjäna en kinesisk statsmakt."

Fortfarande friast

Mest tragiskt är att britterna inte ryter till mot dessa tendenser samt att Hong Kong inte kan visa upp en enad fasad mot det. Politiker och medborgargrupper slår vakt om demokratin och de civila friheterna mot Kina, men negligerar nödvändigheten av

ekonomisk liberalism. Samtidigt avstår företagen från kritik av kinesiskt förtryck bara de får handla fritt. Det finns ett par tidningar som är hängivna laissez-faire idéerna, men allt färre står upp för friheten som en enhet, medvetna om att alla delar var nödvändiga för att Hong Kong ska vara Hong Kong.

Trots en sedan många år expanderande politisk makt är Hong Kong fortfarande av eniga bedömare ansedd som den friaste ekonomin i världen. Regleringarna är få. Det finns inga tullar som hindrar handeln med utlandet. De allt högre statsutgifterna håller sig ändå klart under 20 procent av BNP. Den stora majoriteten betalar ingen skatt alls, och bara två procent av befolkningen betalar den högsta skattesatsen, på 15 procent.

Trots detta har man fortfarande stora överskott från tidigare budgetar som man försökt göra av med på olika sätt. Detta har lett till ökat statligt transfereringsansvar, paradoxalt nog emot den uttryckliga viljan i kommunist-Kina, där man givetvis ville ta över den fullmatade guldgruvan rakt av.

Närmast parodiskt blev det när den siste guvernören, den konservative Chris Patten ville införa statsfinansierade socialförsäkringar, och blev utmålade av Kina som en välfärdsetatist som ville klema bort folket och ruinera statskassan. Planen misslyckades, men under Pattens få år vid makten ökade statsutgifterna trots allt kraftigt. Detta ger oväntade perspektiv. Patten har på senare år gjort sig känd på den thatcheristiska, marknadsliberala flygeln i engelska Tory-partiet. Samtidigt anklagas han för att vara en gammaldags socialist av kommunisterna i Kina!

Det ljusa alternativet

Detta är ett intressant tecken på omsvängningen i Kina. Sedan tidigt 80-tal har kommandoekonomin på många håll liberaliserats, och tillväxttalen har nått rekordnivåer. Trots kvardröjande förtryck har supermakten allt mer anammat liberala ekonomiska teorier. Och från och med 1997 är dess nya ekonomiska centrum det superliberala Hong Kong.

Frågan är om de kommunistiska hökarna kommer överleva det. Det är tydligt att kineserna inte längre anser att tillväxt är till för att finansiera ideologins misslyckanden, utan att ideologin är till för att ge tillväxt. Mycket talar för att den allt mer pragmatiska regimen kommer ta till sig Hong Kongs framgångsrecept på allvar. I så fall blir det inte Kina som tar över Hong Kong, utan Hong Kong som tar över Kina.

Det finns också mycket som tyder på att Hong Kong kommer få ännu större betydelse i framtiden. Nu blir området en direktkanal direkt in i Kina, den snabbast växande marknaden i världen. Med klara besked om framtiden och bevarad ekonomisk liberalism kan många företag och mycket kapital söka sig dit.

Och oavsett vilken väg politiken tar, kan Hong Kong trösta sig med den dystra sanningen att alla andra länder kommer ha betydligt mer av skatter, regleringar, tullar och förbud. Relativt sett kommer området säkert vara liberalast under överskådlig tid framöver. Så om inte Kina drabbas av en oförutsedd, olycklig utveckling finns det stora chanser för Hong Kong även i framtiden.

Den verkliga resursen

Bland de mer fascinerande dragen med Hong Kong är krocken mellan öst och väst. Det aldrig slumrande området är i ordets verkliga bemärkelse mångkulturellt. Här möts bortersta Asien med Västeuropa på ett minimalt utrymme.

Och det finns ingen fientlighet mellan raser och kulturer; rasism och religionsstrider har lyst med sin frånvaro. Här har politiken aldrig haft någon makt att gynna den ena gruppen på den andras bekostnad. Den enda chansen att göra det bra för sig själv eller sin grupp är att göra något själv på marknaden. Ingen har haft intresse av att mobilisera ett etniskt kollektiv och hetsa dem mot andra. Ingen har sett sig som offer för andra, utan alla har gjort det bästa de kan ur sin situation.

Hong Kong-borna har varit upptagna med att producera, handla och tjäna pengar medan andra länder har slitits sönder i hat mellan grupper. Och det är denna attityd som är Hong Kongs verkliga naturresurs. De miljontals obotliga optimister som alltid har mött hopplösa omständigheter med målmedvetna ansträngningar och hårt arbete.

Det var deras strävan i frihet som skapade en blomstrande framtidsekonomi av en fattig bit bergskedja med den enda tillgången i form av en bra hamn. Det är inte otroligt att dessa människor kommer se till att Hong Kongs saga inte tar slut 1997, utan att ett gammalt talesätt kommer hålla i många år till: "Om England vill få ordning på sin ekonomi borde man låta den ekonomiska politiken tas över av Hong Kongs administration."

Fakta om Hong Kong

GRUNDANDET

Efter "opiumkriget" mot Kina 1841 lade Storbritannien Hong Kong-ön under sig. "En karg ö som knappt har ett enda hus!" klagade den brittiske utrikesministern. Två decennier senare tog man även det lilla sluttande området norr om ön. För den asiatiska handelns skull var man intresserad av den enda naturliga goda förutsättningen området hade - den som gav det dess namn: "Bra hamn" ("Hong Kong"). Första juli 1898 lyckades briter utnyttja Kinas slitsamma krig mot Japan för att för 99 år framåt hyra "De nya territorierna" på fastlandet norr om det tidigare området. Dessa införlivades administrativt med de andra erövringarna och tillsammans blev de den brittiska kronkolonin Hong Kong.

UTBILDNING

Under de mest expansiva åren var grundskolorna privata, privatfinansierade och utan skolplikt. Efterhand började staten subventionera de behövande för att på 70-talet göra grundskolan obligatorisk och skattefinansierad. Nu är cirka 20 procent av skolorna privatägda. Resurser har sparats bl a genom skola i skift; en enda skola kan användas av två till tre olika uppsättningar elever under olika delar av dagen. Universiteten är statliga, men mestadels avgiftsfinansierade. Behövande får subventionerade lån.

SJUKVÅRD

Principen är att de som kan ska köpa sin vård på marknaden, låginkomsttagare får subventionerad vård. Hälften av sängarna är statliga, och står för en tiondel av de offentliga utgifterna.

INFRASTRUKTUR

Staten står för posten, vägar, hamnen, flygplatsen och en järnväg. I privat regi hittar vi bl a elektricitet, gas, telefon, telegraf, järnväg, vägar, bussar, spårvagn, färjor,

telefoner och hamnterminalerna.

PENGAR & FINANS

"I finansiella frågor är politiken så liberal att det knappt är någon politik", noterade en bedömare. Det finns ingen centralbank. Valutan, Hong Kong-dollar, trycks av två privata banker i deras eget namn, ursprungligen uppbackad av pund och senare dollar. Det råder helt fri in- och utförsel av kapital, även utländskt kapital får användas. Räntorna sätts fritt av en banksammanslutning där staten inte ens är representerad.

SKATTER

Högsta inkomstskattesatsen är 15 procent, majoriteten betalar ingen alls. Man har också haft regressiva inslag, skatten har avtagit vid högre inkomster för att stimulera arbete. Det har inte funnits någon källskatt, så folk har fått hela sin lön och har sedan betalat in själva till staten. Företagsskatten är ungefär lika hög. Konsumtionsskatterna är obetydliga.

Copyright © 1997-2002 Marknadskraften. All Rights Reserved.

DESIGN AV
MEDIA